

มอกเล่าประชาชนได้อะไร จากป่าชายเลน ม.อ.ปัตตานี

พิชิต แก้ววงศ์ศรี¹

จากการที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีพื้นที่ติดกับหาดเลนงอกใหม่ ด้านทิศเหนือมีการพัฒนาพื้นที่โดยบุคลากร นักเรียน นักศึกษา บุคคลภายนอก ร่วมกันปลูกป่าชายเลนในวันสำคัญและมีการทำวิจัยหลายโครงการ จนมีพรรณไม้เจริญเติบโตแพร่ขยายพันธุ์เองได้ตามธรรมชาติมีพื้นที่มากกว่า 200 ไร่ (พิชิต แก้ววงศ์ศรี, 2540) ปัจจุบันนอกจากมหาวิทยาลัยได้ประโยชน์จากป่าชายเลนแล้ว ยังเป็นแหล่งรายได้ของชาวบ้าน ผู้ประกอบอาชีพจับปูแสม ผู้เขียนได้พบกับผู้ประกอบอาชีพจับปูแสม และสอบถามข้อมูลปริมาณปูแสม บริเวณป่าชายเลนมหาวิทยาลัย ผู้ประกอบอาชีพให้ข้อมูลว่าเขาได้ประกอบอาชีพจับปูแสมมากกว่า 10 ปี แต่เดิมบริเวณดังกล่าวมีปูแสมน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับบริเวณอื่นรอบอ่าวปัตตานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ว่างเปล่ามีพืชพวกคลุมดินเจริญเติบโตอยู่บ้างประปราย ต่อมาเมื่อมหาวิทยาลัยปลูกป่าชายเลน จนกระทั่งมีต้นไม้มากมายและสูงโปร่ง ด้านล่างโล่งมีร่มเงามีสภาพที่เหมาะสมแก่การแพร่ขยายพันธุ์ของปูแสมเป็นจำนวนมาก จนปัจจุบันเขามักจะหาปูแสมอยู่ประจำเฉพาะบริเวณนี้เป็นส่วนใหญ่ และให้ข้อมูลต่อไปว่าระยะเวลาที่ผ่านมา ในการ

ประกอบอาชีพจับปูแสมรอบอ่าวปัตตานีซึ่งประกอบไปด้วย 3 อำเภอ คือพื้นที่อำเภอหนองจิกจะมีปูแสมมากที่สุดเพราะมีพื้นที่มาก พื้นที่รองลงมาอำเภอยะหริ่งและพื้นที่อำเภอเมือง ป่าชายเลนของมหาวิทยาลัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง แต่เมื่อเปรียบเทียบความหนาแน่นปริมาณปูแสมต่อตารางเมตร โดยดูจากปริมาณปูแสมกับพื้นที่ดังกล่าว พบว่าป่าชายเลนมหาวิทยาลัยมีปูแสมหนาแน่นกว่า

การจับปูแสมมี 2 วิธีคือ ใช้ไฟส่องหาในเวลากลางคืนหรือใช้กับดักเพื่อหาในเวลากลางวัน การหาปูแสมบริเวณหาดเลนมหาวิทยาลัย ที่ตรวจพบผู้ประกอบอาชีพมักจะใช้กับดัก ปูแสมอยู่ในวงศ์ Grapsidae บริเวณอ่าวไทยพบ 37 ชนิด (สุรินทร์ มัจฉาชีพ, 2516) บริเวณอ่าวปัตตานีพบ 12 ชนิด (พันธ์ ยี่ลีน, 2544) ปูแสมชอบอาศัยอยู่ชายฝั่งทะเลบนพื้นที่หาดเลน ประชาชนนิยมนำมาดองเค็มเพื่อประกอบอาหาร เช่น ส้มตำ ยำปูเค็ม ราคาปูแสมสด กิโลกรัมละ 40-50 บาท เมื่อดองเค็มแล้วราคาขายประมาณ 70-80 บาท ตามขนาดปูแสม เหล่านี้ทำให้ผู้เขียนมีแนวคิดต้องการทราบข้อมูลพื้นฐานในการจับปูแสมเป็นเงินได้ของผู้ประกอบอาชีพจับปูแสม บริเวณหาดเลนมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนแนวทาง

¹นักวิชาการเกษตรชำนาญการ 8 งานอาคารสถานที่และการซ่อมบำรุงรักษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การศึกษาต่อไป โดยทำการศึกษา 3 เดือน ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2549 ข้อมูลที่ได้มีดังนี้

ก. วัสดุอุปกรณ์ในการจับปู

1. กัดักปูแสม ทำด้วยกระป๋องนมปรับแต่งให้เป็น 4 เหลี่ยม จำนวน 300 กระป๋อง
2. ภาชนะพลาสติก ใช้ใส่อาหารล่อปูแสม
3. อาหารล่อปูแสม ใช้เนื้อปลากระเบนตัดเป็นชิ้นขนาด 0.5x1 นิ้ว นำไปแขวนในกั๊ดัก
4. เกลือ ใช้หมักอาหารปูแสมไม่ให้เสียเร็ว
5. กระจอบปูย ใช้ใส่กั๊ดักปูแสมนำไปวางตามจุดต่างๆ และรวบรวมเก็บกั๊ดักที่มีปูแสมมาเทออก พร้อมทั้งไว้บรรจุปูแสมที่ได้
6. ถังพลาสติก ใช้รองรับปูแสมขณะที่เทออกจากกั๊ดัก ก่อนนำบรรจุลงกระจอบปูยน้ำหนักบรรจุกระจอบละประมาณ 15-20 กิโลกรัม

ข. ตารางแสดงผลการจับปูแสม

รายการ \ เดือน	มีนาคม 2549	เมษายน 2549	พฤษภาคม 2549
1. จำนวนวันในการจับปู	21	16	21
2. จำนวนคน เฉลี่ย/วัน	2.38	1.31	1.85
3. น้ำหนัก เฉลี่ย/วัน (กิโลกรัม)	39.71	27.56	31.9
4. รายได้เฉลี่ย/วัน (น้ำหนักx40 บาท)	1,588.57	1,102.50	1,276.19
5. รายได้เฉลี่ย/วัน/คน	667.47	841.61	689.84
6. รายได้รวม/เดือน/คน	14,016.87	13,465.76	14,486.64

จากตารางแสดงให้เห็นว่าการปลูกป่าชายเลน นอกจากมหาวิทยาลัยจะได้ประโยชน์ทางระบบนิเวศแล้ว ประชาชนส่วนหนึ่งที่ประกอบอาชีพบนพื้นที่หาดเลน สามารถประกอบอาชีพมีรายได้หาเลี้ยงครอบครัวได้พอเพียงเพราะการมีเงินได้ประมาณ 600-800 บาท/วัน หรือประมาณ 13,000-14,000 บาท/เดือน เป็นปริมาณรายได้ของอาชีพอิสระในการจับปูแสมที่มากพอ ซึ่งปริมาณปูแสมบนหาดเลนแห่งนี้

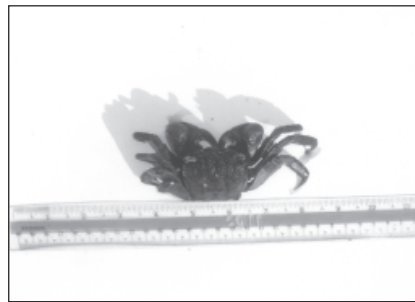
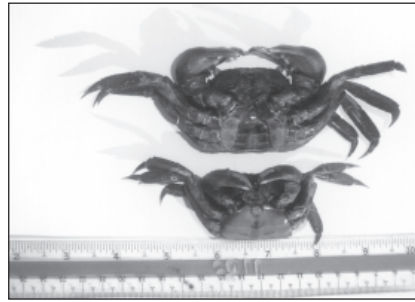
มากที่จะจับได้ตลอดทั้งปี พบว่าการวางกั๊ดักแต่ละจุดใช้เวลาหลายวันและภายใน 7 วัน สามารถวางกั๊ดักซ้ำได้อีก ในรูปปูแสม 1 รุงจะมีปูแสมมากกว่า 1 ตัว การจับปูแสมโดยใช้กระป๋องเป็นกั๊ดักมีข้อดีคือวางกั๊ดักจะได้ปูแสม 100% ข้อเสียก็มีคือ หากจับโดยไม่คำนึงถึงขนาดหรือจับโดยไม่มีการหยุดตลอดทั้งปีจะทำให้ปริมาณปูแสมลดลงได้

ผู้ประกอบการอาชีพจับปูแสม มีทัศนคติต่อมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี เพราะการที่มหาวิทยาลัยปลูกลำพูชายเลนช่วยให้เขามีพื้นที่จับปูแสมรอบอ่าว

ปัตตานีเพิ่มขึ้นและเชื่อว่ายังมีบุคคลที่ได้รับประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมอีกมาก จากการปลูกลำพูชายเลนของมหาวิทยาลัย

กับดักปูแสม

เอกสารอ้างอิง

พิชิต แก้ววงศ์ศรี. 2540. รายงานผลการดำเนินการ “โครงการปลูกลำพูชายเลนเฉลิมพระเกียรติ” มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
พันธ์ ยี่ลั่น. 2544. รายงานการวิจัยอนุกรมวิธานของปูแสมในอ่าวปัตตานี
สุรินทร์ มัจฉาชีพ. 2516. ปูแสมในอ่าวไทย. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย